

Laura Reuna

SUUREN YLEISÖTAPAHTUMAN JÄTE- HUOLLON SUUNNITTELU KESTÄVÄ KEHITYS HUOMIOIDEN

Kandidaatintyö
Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta
Jukka Rintala
05/2022

TIIVISTELMÄ

Laura Reuna: Suuren yleisötapahtuman jätehuollon suunnittelu kestävä kehitys huomioiden
Planning waste management for a large public event with sustainable development
Kandidaatintyö
Tampereen yliopisto
Tekniikan ja luonnontieteiden TkK- biotekniikan tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2022

Ympäri maailman järjestetään eri kokoisia ja aiheisia tapahtumia jatkuvasti. Jokaisessa tapahtumassa järjestäjän täytyy huolehtia tapahtuma-alueen jätehuollosta. Erityisesti suurten ihmismassojen kokoontuessa yhteen vaikutukset ympäristölle ovat merkittävät. Jätehuolto on yksi tapahtumajärjestämisen osa-alue, jolla voidaan vaikuttaa syntyviin päästöihin ja ympäristövaikutuksiin. Tässä työssä tutkitaan suurten yleisötapahtumien jätehuollon suunnittelua kestävä kehityksen näkökulmasta. Työn tavoite on selvittää, mitä tapahtuman jätehuollon järjestämisessä tulisi ottaa huomioon, millaisia käytäntöjä tapahtumajärjestäjillä on jo käytössään ja mitä voitaisiin kehittää.

Kandidaatintyö on kirjallisuuskatsaus, joka esittelee tapahtuman jätehuoltoa säätelevät lait, säädökset ja määräykset, kestävä kehityksen näkökulman tapahtuman tuottamisessa ja alalla käytössä olevia ympäristösertifikaatteja. Kestävä kehitys kattaa ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ja nämä kaikki osa-alueet tulee ottaa kestävää tapahtumaa tehtäessä huomioon. Jätehuollon kohdalla erityisesti kuitenkin painottuu ympäristövaikutukset ja ekologinen kestävyys. Tapahtuman kestävyys kokonaisuudessaan muodostuu monista tekijöistä. Jätehuollon näkökulmasta merkittävää kestävyuden kannalta on jätehuollon etusijajärjestyksen noudattaminen.

Työssä havaittiin, että sääntelyllä on huomattava merkitys jätehuollon toteuttamiseen tapahtumissa. Kestävä kehitys on tapahtumien tekijöitä ja yleisöä kiinnostava aihe, ja että alalla on käytössään joitakin standardeja, sertifikaatteja ja ympäristöjärjestelmiä, mutta ei vielä yhtä yhtenäistä ja yleispätevää toimintamallia. Tapahtumatuotannon jätehuollon kestävyteen vaikuttavat päätökset, joita tehdään läpi tapahtumatuotannon suunnittelusta toteutukseen. Tapahtumien jätteen syntymistä on vaikea poistaa kokonaan. Tapahtuman oman jätehuollon mallikkaan hoitamisen lisäksi tapahtuma-alan ehkä merkittävimmi kestävä kehityksen toimeksi nousee kestävä kehityksen viestin välittäminen. Siihen lukeutuu esimerkiksi ympäristö-, lajittelu- ja kierrätysopetus, ekologisten toimintamallien välittäminen osallistujille, toimijoille ja muille sidosryhmille, sekä kestävä kehityksen mukaisen asenteen levittäminen.

Avainsanat: jätehuolto, kestävä kehitys, yleisötapahtuma

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. TAPAHTUMIEN JÄTEHUOLTO	3
2.1 Jätehuollon lainsäädäntö	3
2.2 Jätehuollon suunnittelu ja jätteiden lajittelu	4
3. KESTÄVÄ TAPAHTUMATUOTANTO	6
3.1 Kestävyys tapahtuman järjestämisessä.....	6
3.2 Tapahtuma-alan omat ympäristösertifikaatit.....	8
3.3 Kansainvälisiä esimerkkejä kestäväen kehityksen toimista	10
4. ESIMERKKITAPAHTUMAT	11
4.1 Urheilutapahtuma Jukolan Viesti	11
4.2 Musiikkifestivaali Provinssi	12
4.3 Hengellinen kesätapahtuma Suviseurat	12
4.4 Esimerkkitapahtumissa syntyvä jäte.....	13
5. POHDINTAA JA KEHITYSKOhteITA	14
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	19
LÄHTEET	20

1. JOHDANTO

Eri puolilla maailmaa järjestetään vuosittain miljoonia kaiken muotoisia ja kokoisia tapahtumia. Nämä tilaisuudet kuluttavat resursseja, tuottavat päästöjä ja jätettä. Ne aiheuttavat myös paljon iloa, yhteisön yhteenkuuluvuutta ja antavat näkyvyyttä monille merkittävälle asioille.

Suurten ihmismassojen yleisötapahtumat, kuten esimerkiksi musiikkifestivaalit, erilaiset leirit ja urheilukisat vaativat oman väliaikaisen jätehuoltonsa. Jätehuollon suunnitteluun ja mitoittamiseen vaikuttavat tapahtuman luonne, oletettavat jätejakeet eli esimerkiksi onko alueella kertakäyttöastioita hyödyntävää ravintolatoimintaa tai tarjolla pulloissa myytäviä virvokkeita, sekä tapahtuman sijainti ja jätehuollosta vastaavan yrityksen toimintamallit. Suurten ihmismassojen kokoontuessa vaikuttavat ne aina toimillaan ympäröivään ilmaan, maahan ja veteen.

Työn tavoitteena on tutkia tapahtumien jätehuollon suunnitteluun liittyviä vaatimuksia, suunnittelutyön haasteita, erilaisia tapahtumissa käytettyjä menetelmiä ja kokemuksia niiden käytöstä. Mitä yleisötapahtuman jätehuollon suunnittelussa tulee ottaa huomioon? Miten tapahtuman jätehuollon voisi toteuttaa kestävän kehityksen periaatteita huomioiden?

Tapahtumalla eli yleisötilaisuudella tarkoitetaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita näihin rinnastettavia tilaisuuksia (Kokoontumislaki 1999). Ajatus väliaikaisen kaupungin luomisesta massiiviseen tapahtumaan, joka kuluttaa tarpeettomia resursseja ja tuottaa huomattavia massoja jätettä on luonnostaan kestävä. Voisi jopa sanoa, että ympäristöystävällisin tapahtuma on tapahtuma, jota ei järjestetä. Julkisilla tapahtumilla on aina ollut ja tulee olemaan osansa ihmisten elämässä. Näiden tapahtumien järjestäjillä on sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen vastuu niiden negatiivisten vaikutusten vähentämisestä.

Esimerkkitapahtumina tässä työssä käsitellään urheilutapahtuma Jukolan viestiä, musiikkifestivaali Provinssia ja hengellistä kesäjuhlaa Suviseurat. Jukolan viesti on noin 40 000 kävijän, yhden viikonlopun kestävä suunnistuksen suurviesti. Provinssi on Törnävänsaarella Seinäjoella järjestettävä kolmipäiväinen yli 20 000 päivittäisen yleisön musiikkifestivaali. Suviseurat puolestaan ovat jopa 80 000 vierasta yhteen keräävä vanhoil-

lislestadiolaisen herätysliikkeen vuosittain järjestämä hengellinen nelipäiväinen kokoontuminen. Jukolan ja Suviseurojen erityispiirteenä on tapahtumapaikan jokavuotinen vaihtuminen ja kisakeskusalueen rakentuminen pelloille ja kentille, jolloin osallistujien tapahtuma-aikana tuottamien jätteiden lisäksi suunnittelussa tulee huomioida alueen rakennus- ja purkutyöt.

Tämän työn luvussa 2 esitellään yleisötapahtuman jätehuoltoon vaikuttavat lait ja määräykset. Luvussa 3 käsitellään tapahtumien kestävyyttä ja luvussa 4 esitellään tapahtuman määritelmä ja työn esimerkkitapahtumat. Luvussa 5 pohditaan alan mahdollisia kehityskohteita ja lopuksi luvussa 6 vedetään yhteen työn johtopäätökset.

2. TAPAHTUMIEN JÄTEHUOLTO

Jätteellä tarkoitetaan tuotetta, ainetta tai esinettä, joka poistetaan käytöstä (Jätelaki 646/2011 § 5). Jätehuolto käsittää jätteiden keräyksen, kuljetuksen ja jatko- tai loppukäsittelyn (Jätelaki 646/2011 § 6). Jätehuollon järjestämistä ohjaillaan kansainvälisillä ja kansallisilla säädöksillä, joita esitellään seuraavissa alaluvuissa.

2.1 Jätehuollon lainsäädäntö

Euroopan Unionin tasolla jätteen synnyn ehkäisyä, uudelleen käyttöä ja kierrätystä ohjataan EU:n jätedirektiivillä 2008/98/EY. Direktiivissä käytetään viisiaskelmaista etusijajärjestystä jätteiden käsittelyyn, joka on Suomessa saatettu voimaan kansallisella Jätelaille. (2008/98/EY) Suomessa jätehuoltoa ohjaa tarkemmin kansallinen Jätelaki, jonka tarkoitus on ehkäistä jätteistä aiheutuvaa vaaraa ja haittaa ihmisten terveydelle ja ympäristölle, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, varmistaa jätehuollon toimivuus ja edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä (Jätelaki 646/2011 § 1).

Jätelaki velvoittaa kaikessa toiminnassa mahdollisuuksien mukaan noudattamaan etusijajärjestystä. Tämä tarkoittaa, että jätteiden määrää ja haitallisuutta tulee ensisijaisesti vähentää eli sen syntyä ennaltaehkäistä. Jos jätettä sen määrän vähentämisestä huolimatta syntyy, on jäte ensisijaisesti valmisteltava uudelleenkäyttöä varten ja toissijaisesti kierrätettävä. Jos syntyneen jätteen kierrätys ei ole mahdollista, tulee jäte hyödyntää muulla tavalla, esimerkiksi energian tuottamiseen. Viimeisenä vaihtoehtona on jätteen loppukäsittely, jos syntyneen jätteen hyödyntäminen energiaksi ei myöskään ole toiminnassa mahdollista. Toiminnanharjoittaja, jonka toiminnasta jätettä syntyy tai jätettä ammattimaisesti käsittelevä taho on vastuussa etusijajärjestelyn noudattamisesta ja tilanteeseen sopivan jätteenkäsittelytavan arvioinnista. (Jätelaki 646/2011 § 8)

Jätelain 8. luvun mukaan ympäristöön ei saa jättää jätettä ja yleisötilaisuuden järjestäjällä on vastuu tilaisuuden alueella ja sen välittömässä läheisyydessä huolehtia roskien siivoamisesta, jos roskaaja ei siivoamisvelvollisuuttaan itse hoida. Roskaantumisen ehkäisemiseksi yleisötilaisuuden järjestäjällä on velvollisuus järjestää alueelle riittävät jätehuollon palvelut ja jätteenkeräyspisteet. (Jätelaki 646/2011)

Kunnalliset jätehuoltomääräykset perustuvat jätelakiin ja toimivat lain toimeenpanon välineenä paikallisella tasolla. Määräykset ohjaavat jätehuollon käytännön toteutusta kun-

nassa ja tarvittaessa täsmentävät lain määräysten noudattamisen ohjeistusta. (Tampereen alueellinen jätehuoltolautakunta 2021) Kunnalliset jätehuoltomääräykset ovat useimmiten samankaltaisia yhteisestä perustuksesta johtuen. Tapahtumatoimijan tulee kuitenkin olla tietoinen paikallisista määräyksistä ja erityisesti vuosittain paikkaansa vaihtavien tapahtumien kohdalla tarkistaa mahdolliset eroavaisuudet omalla alueellaan.

Tampereen seudulla kunnalliset jätehuoltomääräykset yleisötilaisuuksille ohjeistavat, että tapahtuman jätteen määrän tulisi olla mahdollisimman vähäinen ja kunnan ympäristösuojeluviranomainen voi vaatia tapahtumaorganisoijalta tapahtumaan laaditun jätehuoltosuunnitelman. Tilaisuuden järjestäjän tulee hoitaa tapahtuman jätehuolto ja tapahtuma-alueen sekä sen välittömän läheisyyden siivoaminen. Järjestäjä on myös vastuussa tapahtumanaikaisesta neuvonnasta. Lisäksi määräyksissä täsmennetään, että järjestäjänä pidetään tapahtuman koollekutsujaa, jolloin koollekutsuja on roskaantuneen alueen toissijainen siivoamisvastuullinen. (Tampereen alueellinen jätehuoltolautakunta 2021)

2.2 Jätehuollon suunnittelu ja jätteiden lajittelu

Jätehuoltomääräysten mukaan tilaisuuden järjestäjällä on päävastuu jätehuollon järjestämisestä. Tapahtuman jätehuollon suunnittelu lähtee ensisijaisesti jätteen synnyn ehkäisystä. Pienemmät jätemäärät ehkäisevät ympäristön roskaantumista tapahtuman aikana ja pienentävät jälkisiivouksen tarvetta. Jätteen syntymistä voidaan vähentää monilla toimintatavoilla, mutta jätteiden syntymisen estäminen kokonaan on lähes mahdotonta. Erityisesti väliaikaisilla tapahtumapaikoilla jätteen syntymistä jossain määrin ei voi täysin estää. Kiinnittämällä huomiota tapahtuman hankintoihin ja käytettäviin materiaaleihin, sekä tehostamalla lajittelua ja kierrätystä, syntyvän jätteen määrää voidaan vähentää.

Scrucca et.al. (2016) korostaa, että koska jokainen tapahtuma on omanlaisensa, tapahtuman luonteen, koon, tavoitteiden ja monien muiden kriteerien mukaan, on tärkeää suunnitella huolella ja mitata siihen liittyviä kestäviä tekoja. Syntyvän jätteen jätejakeet, joihin jätteet tulee lajitella, riippuvat hyvin paljon paikallisen jätehuoltotoimijan toimintamallista ja ohjeistuksesta. Pirkanmaalla lajitteluohjeistuksen mukaan erilliset keräysastiat tulisi olla sekajätteelle, biojätteelle, keräyskartongille ja -paperille, muoville, lasille, metallille ja ongelmajätteille (Tampereen alueellinen jätehuoltolautakunta 2021).

Jäteastioiden määrä ja sijoittelu vaikuttaa osaltaan lajitteluintoon ja lajittelun onnistumiseen. Jäteastioiden kylkeen tai välittömään läheisyyteen sijoitetuilla ohjeistuksilla astiaan kuuluvista jätteistä lajittelu helpottuu ja toteutuu todennäköisemmin oikein. Ohjeistukset

voivat olla tekstimuotoisia tai kuvia. Lisäksi tapahtumassa voidaan suorittaa jäteneuvontaa ja nostaa lajittelua aktiivisesti esiin lajittelupisteillä auttavien vapaaehtoisten tai työntekijöiden avulla. Jäteastioiden sijaintiin vaikuttavat merkittävästi jätteen syntyipaikka ja jätteen kuljetuksen tarpeet. (Jones 2010)

Tehokkaan jätehuollon lähtökohtana on mahdollisimman laajan ja tarkan jätehuoltosuunnitelman laatiminen ja jätteiden synnyn huomioiminen myös muussa suunnittelutyössä, kuten tapahtumaravintolan ruokailuvälineiden valinnassa. Yksi vaikuttavimmista tavoista ehkäistä jätteen syntyä ja minimoida jätteiden määrää on valita tapahtumassa käytettävät ja myytävät tuotteet niin, että niistä syntyvä jätemäärä on mahdollisimman pieni. Jos tapahtumaa varten joudutaan rakentamaan tilapäisiä rakenteita, kuten lava tai aitaus, tulisi myös rakennusmateriaalit valita niin, että ne on mahdollista kierrättää joko saman tapahtuman seuraavalla toteutuskerralla, toisen tapahtuman rakenteissa tai jollakin muulla tavalla.

3. KESTÄVÄ TAPAHTUMATUOTANTO

Suomen Ympäristöministeriön määritelmän mukaan kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kehitys on jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti. Kestävä kehitys kattaa ekologisen, eettisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysden. (Ympäristöministeriö n.d.) Yleisötapahtuman järjestelyssä näiden kaikkien neljän näkökulman tarkastelu on tärkeää, mutta tapahtuman jätehuollon kannalta tärkeimmäksi tarkastelukohteeksi nousee ekologinen kestävyys.

Kun kestävä tapahtumahallinta puretaan palasiksi, sen perustoiminnoiksi voidaan nostaa viestintä, johtaminen, markkinointi ja oikeiden valintojen tekeminen. Kestävän kehityksen toteutukseen kokonaisuudessaan läpi tapahtumatuotannon tarvitaan sekä ympäristöasiantuntijoita että tapahtuma-alan ammattilaisia. (Jones 2010) Kestävän kehityksen ajattelua voidaan soveltaa kaikkeen yksilön ja organisaation toimintaan. Globaalista näkökulmasta katsottuna voitaisiin väittää, että tämä on jopa vaatimus, koska kompromissit eri alueiden ja toimintojen välillä ovat välttämättömiä. Muun muassa ympäristövaikutusten kompensoimisessa on kyse yhden toiminnan haitallisuuden korjaamisesta tukemalla ympäristön tilaa parantavia toimia. Esimerkiksi matkustamisen päästöjä voidaan ajatella kompensoitavan poistamalla hiilidioksidia ilmakehästä. (Cai et.al. 2015)

Kestävä kehitys on nykyisin jo laajan yleisön ymmärtämä termi. Ilmastonmuutoksen ja hiilijalanjäljen kaltaisten termien ja käsitteiden ohella sitä käytetään brändinä mediassa ja markkinoinnissa. Tällaiset termit toimivat koukkuina, jotka saavat ihmismassat kestävämpien käyttäytymistapojen, tuotteiden ja palveluiden pariin. Ne saavat yleisön pohtimaan ympäristöön liittyviä asioita. Kestävä kehityksen päämääränä on vastata nykyajan tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia täyttää omia tarpeitaan. (Jones 2010) Mutta mitä tapahtuman järjestäminen kestävästi käytännössä tarkoittaa? Riittääkö kierrätys ja lajittelu? Tarkoittaako kestävyys sitä, että lasketaan kaikki päästöt ja sitten kompensoidaan ne?

3.1 Kestävyys tapahtuman järjestämisessä

Yleisötapahtumia järjestetään jatkuvasti eri puolilla maailmaa. Jos tapahtumia ei ole organisoitu suunnitelmallisesti ja hyvin, ne luovat ympäristölleen niin lähellä kuin kauempana ylimääräistä rasitetta. Paolotti (2017) toteaa sosiaalisten yleisötapahtumien merkityksen näyttävän olevan jatkuvassa kasvussa.

Jones (2010) painottaa, että oikeita valintoja on tehtävä kulutuksen vaikutusten vähentämiseksi jokaisessa tapahtumatuotannon vaiheessa. Esimerkiksi tuotteiden ostaminen ja resurssien käyttö ovat kaksi suurta tekijää tapahtuman yleisessä ja mahdollisessa kestävydessä. Cain et.al. (2015) mukaan tapahtumapaikan valinnassa on mahdollisuus pohtia esimerkiksi kuljetusten saatavuutta, jätehuoltoa ja vihreän sähkön saatavuutta. Ekologisten kompensatioiden saatavuus, hankinta ja hallinta on myös yksi huomioon otettava tapahtuman kestävyttä suunnitellessa. Muita tärkeitä huomioitavia asioita ovat käytettyjen ja kierrätettyjen materiaalien ja tuotteiden hyödyntäminen, logistiikka ja markkinointi.

Ennen koronapandemian vaikutusta tapahtuma-ala oli voimakkaasti kasvussa oleva toimiala (Zifkos 2015; Malchrowicz-Mosko & Poczta 2018). Erilaisten yleisötapahtumien suosion kasvaessa tapahtumakävijöiden ja järjestäjien ympäristötietoisuus ja ympäristöstävällisten valintojen suosiminen on lisääntynyt. Kestävän kehityksen ajatusmaailman tuominen yleisötapahtumien järjestämiseen on saanut vastuutekijät pohtimaan myös suunnitelmien ja valintojen ympäristövaikutuksia sosiaalisen ja taloudellisten tavoitteiden lisäksi.

Toistaiseksi tapahtumien kestävä tuottamista on koettu rajoittavan standardisoitujen ekologista kestävyttä mittaavien mittareiden puuttuminen. Yhtenäisen työkalun luomista ovat haitanneet laajan arvioinnin, monitapahtumatestauksen ja erilaisten toimijoiden näkökulman puute (Toscani et.al. 2022). Joitakin mittausmenetelmiä on kehitetty ja kehitteillä yksittäisten tapahtumien kautta (Paolotti 2017). Toscani et.al. (2022) jakaa tapahtumien ympäristövaikutusten arvioinnissa käytetyt erilaiset kvantitatiiviset menetelmät viiteen ryhmään: ympäristövaikutusten arviointi (YVA), ympäristöpanos-tuotosanalyysi (ENVIO), ekologinen jalanjälki (EF), hiilijalanjälki (CF) ja elinkaariarviointi (LCA). Näistä mikään ei ole vakiinnuttanut asemaansa tapahtumajärjestäjien yhtenäisenä työkaluna (Paolotti 2017). Kestävän kehityksen suunnitelman laatiminen tapahtumaa varten on yksi hyväksi koettu keino edistää ympäristövaikutusten minimointia. Jonesin mukaan (2010) ei ole olemassakaan yhtä oikeaa tapaa tehdä kyseistä dokumenttia, vaan sen sisältö riippuu paljolti tapahtuman koosta ja luonteesta, mutta sen tulisi kuitenkin osoittaa järjestäjän sitoutuminen kestäväan johtamiseen ja kuvata konkreettisia tapoja, joilla tapahtumassa huomioidaan kestävä kehitys.

Yulan (2013) kuvailee yleisötapahtuman järjestämistä monitahoiseksi prosessiksi, jossa järjestäjä on tekemisissä useiden eri sidosryhmien kanssa, joilla jokaisella on omat mielenkiintonsa, motivaationsa ja näkökulmansa kyseiseen prosessiin. Hän myös mainitsee, että vaikka ympäristönäkökulma ja kestävyys usein nostetaan tapahtumien keskittymis-

kohteiksi, saattaa se helposti jäädä vain imagon luonnin tasolle, kun kestävien ratkaisujen suunnittelulle ei anneta tarpeeksi aikaa ja niihin ehditään lopulta kiinnittää hyvin vähän huomiota.

Kestävän ajattelumallin tuominen suunnitteluvaiheesta käytännön tasolle tehokkaasti vaatii hyvän jätehuoltopalveluiden organisoinnin lisäksi tapahtumakävijöille ympäristötiedon ja -osaamisen opettamista ja ohjaamista. Vaikka kävijät itse kertoisivat välittävänsä ympäristöstä ja tekojensa vaikutuksesta ympäristön hyvinvointiin, heillä ei useinkaan ole tarkkaa tietoa, mitkä tuotteet ja teot ovat kyseisessä tilanteessa ekologisimpia. Tapahtumavieraiden osallistaminen ja neuvonta kestävä kehityksen mukaisesta toiminnasta edesauttaa huomattavasti tapahtuman kestävyiden periaatteiden toteutumista. Parhaimmillaan tapahtuma pystyy toimimaan informaatio- ja opetuskanavana, joka tukee kestävä kehityksen ajattelutavan siirtymistä osallistujien toimintaan tapahtuman jälkeen arkipäiväiseen elämään. (Yulan 2013)

Mair & Lang (2012) tutkimuksessa haastateltiin festivaalien järjestäjiä Australiassa ja Isossa-Britanniassa. Kaikki haastatellut festivaalien järjestäjät totesivat, että kestävä toimintatavat ovat pitkälti seurausta festivaalin perustajan tai nykyisen festivaalin johtajan henkilökohtaisista toiveista ja uskomuksista. Useimmat haastateltavat olivat kuitenkin myös realistisia ja hyväksyivät sen, että festivaaleja on yleensä tuotettava talouden ehdoilla, ja että kestävyystunnustusten käyttäminen imagon tai maineen parantamiseen ja kilpailuedun saamiseen muihin festivaaleihin nähden on myös tärkeä liikepäätös.

3.2 Tapahtuma-alan omat ympäristösertifikaatit

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti järjestettyjen tapahtumien ekosertifiointi on yksi keino edistää kuluttajien tietoa tapahtuman kestävästä valinnoista ja antaa raamit tapahtumajärjestäjille toimintansa muokkaamiseksi kestävämmäksi. Sertifikaatti on työkalu kestävyden edistämiseen, ja kirjallinen vakuus, että tapahtuman järjestely täyttävät tietyt ehdot tai vaatimukset. Tällaisia sertifiointijärjestelmiä on yhä enemmän saatavilla myös tapahtumiin.

Ekosertifiointi auttaa luomaan luottamusta tapahtumatuottajaan. Viherpesu eli tuotteiden tai toimintatapojen perusteeton mainonta ja markkinointi ympäristöystävällisenä taloudellisen edun saavuttamiseksi on ongelma. Zifkoksen (2015) mukaan olemassa oleviin kestäviin festivaaleihin tulisi suhtautua vähintään kyseenalaistavasti. Maininta kestävästä kehityksestä tapahtuman yhteydessä ei välttämättä osoita vastuullisia käytäntöjä ja aitoja kestävä kehityksen ominaisuuksia. Se on pahimmillaan vain uusi markkinointiyrittäjä, jolla tapahtuman johtajat yrittävät erottaa tapahtumansa muista samankaltaisista

ja houkutella kestävästä kehityksestä kiinnostuneita vierailijoita. (Lerner 2011; Mair & Smith 2021) Ekosertifiointin saatavuus edistää koko alan kestävyyttä tuomalla kilpailuedun ja suuntaviivoja tapahtumanjärjestäjille, ja minimoimalla samalla ympäristövaikutukset ja viherpesua. (Ranacher & Pröbstl-Haider 2014)

Tapahtumien ympäristövaikutusten arvioimiseksi ja mittaamiseksi on kirjallisuudessa esitetty ja tapahtumissa jo hyödynnetty erilaisia menetelmiä, kuten ympäristövaikutusten arviointi (Death 2011), ekologinen jalanjälki (Dolf & Teehan, 2015) ja ympäristön input-output-taulukko (Collins et al., 2009). Tapahtumaan liittyvän kestävyuden mittaamisessa ei toistaiseksi kuitenkaan ole olemassa identtistä mittaria (Case 2013; Toscani et.al. 2022), mutta tapahtumien järjestämiselle on olemassa kansallisia ja eurooppalaisia ympäristöjärjestelmiä, joiden sertifikaatin saadakseen yleisötilaisuuden on täytettävä tietyt järjestelmän asettamat kriteerit ympäristötoiminnassaan. Näistä ympäristöjärjestelmistä on seuraavaksi esitelty ISO 20121 -sertifikaatti, Ekokompassi- ja Youropen Green'n'Clean -ympäristöjärjestelmät.

ISO 20121: Events Sustainability Management Systems on dokumentti, jonka on tuottanut ISO-projektikomitea. Standardin tarkoitus on tarjota puitteet tapahtuman kestävä kehityksen asioiden hallintajärjestelmän toteuttamiselle. Standardi vaatii systemaattista lähestymistapaa kestävä kehityksen ongelmien käsittelemiseen tapahtumasuunnittelun yhteydessä. Sitä voivat toteuttaa tapahtumayritykset laajemmin toiminnassaan tai yksittäisen tapahtuman järjestäjätaho. Myös toimitusketjut, kuten jäteurakoitsijat, AV-toimitajat, sähköurakoitsijat, lavastus- ja infrastruktuuriyritykset tai catering-yritykset voivat toteuttaa standardia ja näin tarjota tapahtumille palveluitaan kestävä kehityksen päämäärien mukaisesti toteutettuna. Standardin käyttöönotto edellyttää kestävien prosessien ja menettelytapojen luomisen ja niiden dokumentoinnin. Yhteistyö sidosryhmien kanssa, toiminnan vaikutusten seuraaminen ja suunnitelmien päivitys toteutumien pohjalta ovat tärkeitä osia standardin käyttöä toiminnan aloittamisen jälkeen. (ISO 20121:2012)

Ekokompassi on pääkaupunkiseudulla kehitetty ympäristöjärjestelmä. Järjestelmän tavoitteena oli aluksi vahvistaa ja kehittää seudun pienten ja keskisuurten yritysten ympäristöjohtamista ja -hallintaa. Yleisötapahtumille soveltuva versio järjestelmästä kehitettiin vuosien 2012–2014 aikana. (Ekokompassi n.d.a) Ekokompassi perustuu kymmeneen kriteeriin, joiden noudattamiseen toimijan tulee sitoutua. Ympäristöjärjestelmä pohjautuu ympäristöjohtamisen standardiin ISO 14001 ja se muotoillaan tapauskohtaisesti yrityksen toimintaan tai tapahtumaan sopivaksi. (Ekokompassi n.d.b) Ekokompassin käyttöönotossa sovitaan seurattavat tunnusluvut, joiden perusteella tarkastellaan ympäristöjärjestelmän toimivuutta ja tavoitteiden toteutumista. Järjestelmän auditoinnissa ulkoinen

asiantuntija tarkastaa järjestelmän toimivuuden ja ympäristöohjelman seuraamisen. Auditointi uusitaan kolmen vuoden välein. (Ekokompassi n.d.c) Ekokompassi on suomalaisista tapahtumista myönnetty esimerkiksi Helsinki City Marathonille, Flow Festivalille ja Rauman Pitsiviikoille (Ekokompassi n.d.d)

Yourope on eurooppalaisten festivaalien yhdistys, johon kuuluu 112 eri festivaalia ympäri Euroopan. Yourope Green'n'Clean on yhdistyksen kehittämä ympäristöjärjestelmä, joka on suunnattu nimenomaan musiikkifestivaaleille. Suomessa järjestelmää on hyödyntänyt muun muassa Ilosaarirock ja Provinssi. Nykyisin ympäristöjärjestelmän työtä jatkaa Yourope GO Group -projekti, joka on riippumaton, yleiseurooppalainen ja toimialojen välinen ajatushautomo. GO Group kannustaa musiikkifestivaali- ja tapahtumalan tekijöitä toimimaan kestävämmiin. (Yourope n.d.)

3.3 Kansainvälisiä esimerkkejä kestäväen kehityksen toimista

Jätehuolto on prioriteettillisella korkealla erityisesti sellaisissa tapahtumissa, johon osallistuu suuri määrä ihmisiä herkissä ympäristöissä. All Points West -musiikki- ja taidefestivaali tarjoaa kannustimia kierrätykseen paikan päällä sijaitsevassa TRASHed-kierrätysmyymälässä, jossa konserttieväraat vaihtavat muovipullonsa ja alumiinitölkkinsä tavaroihin, kuten T-paitoihin ja rantapalloihin. (Cai et.al. 2015)

Vuosittain pidettävä Australian National Folk Festival -festivaali on kehittänyt järjestelmän, jossa kaikki paikan päällä myytävät juomat tarjoillaan vihreissä mukeissa. Ne voidaan sijoittaa tiettyihin astioihin, joista ne kerätään, pestään ja palautetaan juomakojuille uudelleenkäyttöä varten. (Laing & Frost 2010). Festivaali kompensoi yhteistyössä Greening Australian kanssa tapahtuma hiilijalanjälkeä lahjoittamalla jokaisesta tapahtumassa myydystä matkamuisto-ohjelmasta 1 Australian dollarin alkuperäisten puiden ja pensaiden istutuksen tukemiseen. Tapahtuma-alueella on lisäksi vesipullon täyttöasemia ja osallistujia kannustetaan tuomaan omat pullot, joita täytetään vesipisteillä. Festivaali-alueella jokaisella jäteasemalla on esillä näkyvät kyltit kertomassa roska-astioiden oikeasta käytöstä ja kannustamassa kierrätykseen. Festivaali myös vaatii elintarvikemyyjiä käyttämään biohajoavia lautasia ja ruokailuvälineitä. Vuonna 2019 alueella ei ensimmäistä kertaa saanut myydä kertakäyttöisiä muovipulloja ollenkaan, vaan osallistujia ohjattiin hyödyntämään vesipisteitä. (National Folk Festival 2019)

4. ESIMERKKITAPAHTUMAT

Kaikki tässä työssä käsiteltävät tapahtumat ovat monikymmentuhatpäisiä yleisöjä yhteen kerääviä, väliaikaisrakenteisilla tapahtumapaikoilla toteutettavia, monipäiväisiä tapahtumia. Kaikkien kolmen tapahtuman alueella majoitutaan ja ruokaillaan, mutta muu aktiiviteetti ja pääsyyt osallistumiselle vaihtelevat tapahtuman luonteen mukaan.

4.1 Urheilutapahtuma Jukolan Viesti

Jukolan viesti on suunnistuksen vuosittain järjestettävä suurviestitapahtuma. Tapahtuma koostuu päivällä juostavasta Venlojen viestistä, jossa kilpailevat nelihenkiset naisjoukkueet ja yöllä käytävästä Jukolan viestistä, jonka joukkueet ovat seitsemänhenkisiä. Jukola on maailman suurin viestisuunnistuskilpailu ja Suomen suurin aikuisten harrasteliikuntatapahtuma. Viestikilpailun kilpailukeskus on aktiivisimmassa toiminnassa perjantai-päivästä sunnuntai-iltapäivään. Tämän lisäksi alueella on rakennus- ja purkutyöskentelyä noin viikon ennen ja jälkeen tapahtumaviikonlopun. (Kaukametsäläiset ry n.d.)

Luonto on yksi Jukolan viestin arvoista. Tapahtuman järjestäjät tekevät yhteistyötä maanomistajien, paikallisten metsästäjien ja luontoharrastajien sekä ympäristöviranomaisten kanssa. (Kaukametsäläiset ry n.d.) Luonto on suunnistuksessa olennainen osa koko lajin toimintaa, minkä vuoksi suunnistuksen moraalinen velvollisuus on suojella ja varmistaa sen kestävä ja kestävä kehitys. (Scrucca et.al. 2016) Tapahtuma-alueen keskuksen rakentamisesta ja purkamisesta syntyy jätettä ennen ja jälkeen kilpailuviikonlopun. Lahti-Hollola Jukolan järjestäjien mukaan rakentamisessa hyödynnetään paljon vuosittain kiertävää kalustoa ja materiaalia. Rakentamisen aikana talkooravintola on käytössä, jolloin sieltä syntyy myös jätettä jo ennen varsinaista tapahtuma-aikaa. Kilpailukeskuksessa on useita urheiluliikkeiden väliaikaismyymälöitä, joilta muodostuu erityisesti pakkausjätettä eli muovivaatikoita. Palautuspulloja ja -tölkkejä kertyy viikonlopun aikana tuhansia. Kestävyysurheilussa monet käyttävät erilaisia energia- ja palautusgeeleejä tai patukoita, näille järjestäjät asettavat mahdollisuuksien mukaan jäteastioita myös maastoon. Maasto-oloissa työskentelee jatkuvasti kymmeniä talkoolaisia, joiden jätteet kerätään maastossa oleville jäteasteille. Pesupaikalla saattaa vuodesta riippuen olla järjestäjän tarjoama ympäristöystävällinen pesuneste. Pesunesteen ympäristöystävällisyydestä huolimatta järjestäjät huomauttavat sen tuottavan kilpailupaikalle enemmän jätettä, kuin jos osallistujat käyttäisivät omia pesuaineitaan. (Lahti-Hollola Jukola 2018)

4.2 Musiikkifestivaali Provinssi

Provinssi on yksi Pohjois-Euroopan suurimmista festivaaleista. Provinssi toteutetaan vuosittain Seinäjoen Törnävänsaaren ympäristössä. (Provinssi n.d.a) Törnävänsaarelle rakennetaan festivaalin ajaksi käytännössä pieni väliaikainen kylä. Kaikki palvelut, sähkö, vesi, rakenteet, ruoka- ja jätehuolto tuodaan alueelle kerran vuodessa vain muutamaa päivää varten. Paikalle saapuu kymmeniä tuhansia festivaaliasiakkaita, henkilökuntaa ja artisteja ympäri maailman.

Provinssi kertoo kiinnittäneensä jo pitkään huomiota tapahtuman ympäristövaikutuksiin ja pyrkivänsä aktiivisesti toimimaan kestävämmän tapahtumajärjestämisen puolesta. Järjestäjä tunnustaa, että festivaalin toteuttamisesta syntyy väistämättä päästöjä ja haittaa ympäröivälle luonnolle. He myös nostavat esiin, että suuri kävijämäärä ja useat erilaiset sidosryhmät mahdollistavat tapahtuman ympäristöviestinnän ja tekojen vaikutusten leviämisen laajalle ja mahdollisesti vaikuttavan osallistuvien henkilöiden toimintaan pitkään tapahtuman jälkeenkin. Provinssi ilmoittaa tavoitteekseen toimia esimerkkinä ja vaikuttaa ympäristömyönteisellä toiminnallaan festivaaliin liittyvien ihmisten asenteisiin ja ympäristövalintoihin. Konkreettisesti tavoitteiksi festivaalijärjestäjät listaavat kertakäyttömuovista luopuminen festivaalialueella, majoitusalueella syntyvän jätteen vähentämisen sekä logistiikan ja liikenteen päästöjen pienentämisen merkittävästi. (Provinssi n.d.b)

4.3 Hengellinen kesätapahtuma Suviseurat

Suviseurat ovat vanhoillislestadiolaisten vuosittain järjestettävä kesäjuhla. Vanhoillislestadiolaisuus on Suomen evankelisluterilaisen kirkon herätysliike. Suviseurat ovat Pohjoismaiden suurin hengellinen tapahtuma ja Suomen suurin säännöllisesti järjestettävä yleisötapahtuma. Kesäjuhlassa järjestetään seurapuheita, ehtoollisen vietto, jumalanpalvelus ja pyhäkoulu. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2022) Tapahtumaosallistumista ei ole rajoitettu, vaan kaikilla on alueelle vapaa pääsy. Tämän vuoksi tarkkaa kävijämäärää on vaikeampi määritellä, mutta vuonna 2019 tapahtuma-alueella on parhaimmillaan arvioitu olevan lähes 80 000 vierailijaa samanaikaisesti. (Toivanen 2019)

Suviseurat on tarkoitus järjestää tulevaisuudessa ainoastaan lentokenttäalueilla (Savela 2019), jolloin pelloille rakentuvat seurakylät tulevat jäämään historiaan. Osasyynä muutokselle on maastopohjan kestävyys myös sadekeleillä. Osallistujien jalkineita säästävä päätös saattaa vähentää myös ympäristöön jäävien jälkien määrää. Alueella toimii toimikuntien alaisia siivousryhmiä, jotka päivittäin huolehtivat seura-alueen kokoustilojen,

majoitustilojen, ravintola- ja myymälätilojen, sekä peseytymistilojen siisteydestä. Seurojen jätehuoltosuunnitelman mukaisesti alueella myytävien tuotteiden valinnassa otetaan huomioon niistä syntyvä jäte ja lajittelutarpeet. (Tornion Rauhanyhdistys ry 2016)

4.4 Esimerkkitapahtumissa syntyvä jäte

Kaikissa esimerkkitapahtumissa jätettä syntyy tapahtumapaikan rakennuksen aikana, itse tapahtuman aikana ja tapahtuman purun aikana. Varsinaisten tapahtumapäivien aikana jätettä syntyy suuria määriä. Yleisön aiheuttama jäte on lähinnä energia- ja biojätettä. Myyntipisteillä syntyy paljon pahvijätettä. Taulukossa 1 on listattu tapahtumissa syntyvät jätemäärät.

Taulukko 1. *Esimerkkitapahtumien jätemäärät mukailten lähteitä (Lahti-Hollola Jukola 2018; Arrimo 2016; Tornion Rauhanyhdistys ry 2016)*

Tapahtuma	Jukolan Viesti	Provinssi	Suviseurat
Osallistujia (hlö)	35 000	65 000	75 000
Syntyvä jäte (t)	35,3 (2018)	74,6 (2016)	127,0 (2016)
- kuivajäte	31,7	69,0	120,0
- biojäte (koko jätemäärästä)	3,6 (10,2 %)	5,6 (7,5 %)	7,0 (5,5%)
Syntyvä jäte (kg/hlö)	1,01	1,15	1,69

Tapahtumaosallistujien määrät ovat arvioita perustuen tapahtumien osallistujiin tai yleisöön ja toimitsijoihin. Jätelajikkeet vaihtelevat eri tapahtumapaikkojen kierrätysohjeistuksen mukaan, mutta kaikissa tapahtumissa on vuosina 2016–2018 erilliskerätty vähintään biojäte. Cierjacks et.al. (2012) mukaan festivaalivieraat voivat tuottaa jopa 2,67 kg/d hlö. Kyseinen määrä syntynyttä jätettä on raportoitu 75 000 kävijän Wacken Open Air Festival -musiikkifestivaaleilla Saksassa. Tähän lukuun nähden kaikki kolme esimerkkitapahtumaa ovat onnistuneet pitämään jätemäärät kohtuullisena. Erityisen huomioon otettavaa on, että taulukon luvut ovat koko tapahtuma-aikana syntyneet jätemäärät ja tapahtumat kestävät useamman päivän.

5. POHDINTAA JA KEHITYSKOhteITA

Lähes jokainen ihmisen toiminta kuluttaa planeetan tarjoamia arvokkaita resursseja ja aiheuttaa jätettä ja päästöjä. Katsoaksemme tulevaisuuteen ja nähdäksemme sellaisen, joka on todella kestävä, emme yksinkertaisesti voi käyttää resursseja loppuun tai heittää kaikkea pois yhden käyttökerran jälkeen. (Jones 2010) Tapahtumatekijät voivat tehdä hyviä päätöksiä siitä, mitä alueella myydään, mitä tavaraa jaetaan ilmaiseksi ja miten tavarat pakataan. Näillä päätöksillä on valtava vaikutus jätemääriin tapahtuman lopussa ja jätteen syntymisen alkuvaiheessa. Toimitusketjun ja näin ollen myöhemmin syntyvän jätevirran yksinkertaistaminen rajoittamalla kierrätettäviä tuotteita ja saattamalla kaikki muut tuotteet kompostoitaviksi voi olla tehokas tapa ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Hottle et. al. (2015) huomauttaa, että suuremmista kasvihuonekaasu- ja energiavaikutuksista verrattuna perinteisiin kierrätettäviin muoveihin huolimatta, biopolymeerien käyttö muuttaa materiaalivirtojen koostumusta, mikä voi auttaa yksinkertaistamaan niiden hallintaa. Kompostoitavat tuotteet tarjoavat vaihtoehtoisen jätehuoltostrategian orgaanisesti likaantuneille materiaaleille esimerkiksi ravintolatoiminnassa tapahtumissa. Biopolymeerit, jotka toimivat yhtä hyvin kuin perinteiset muovit, voidaan kompostoida ruokajätteen mukana ilman huolta orgaanisen aineksen saastumisesta. Vertailun vuoksi orgaanisen aineksen saastuttamat kierrätettävät muovit tyyppillisesti lajitellaan pois kierrätyksestä, jolloin ne päätyvät energiajätteeksi. Hottle et.al. (2015) kuitenkin myös muistuttaa, että jos tapahtuman tavoitteena on lisätä osallistujien kestäviä valintoja ja jätteiden lajittelua, ei jätevirtojen yksinkertaistaminen silloin ole paras ratkaisu.

Esimerkki tapahtumat korostavat jokainen jätteiden lajittelun tärkeyttä ja jätehuollon toteutuksen huomioimista laaja-alaisesti jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa esimerkiksi hankintapäätöksiä tehdessä. Jätelain vaatimuksien täyttämällä päästään jo hyvään alkuun kestävä jätetuollon toteuttamisessa. Tämän lisäksi tapahtumajärjestäjät kokevat ympäristönäkökulman ja kestävä kehityksen organisaatiolleen ja osallistujilleen tärkeäksi arvoksi. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2018; Provinssi n.d.b; Kaukametsäläiset ry n.d.)

Provinssi viestii olleensa hiilineutraali festivaali jo vuodesta 2019 alkaen. Väite perustuu siihen, että festivaalin hiilijalanjälki lasketaan ja kompensoidaan. Provinssilla työskentelee ympäristökoordinaattori, jonka toimenkuvana on ylläpitää ja edistää festivaalin ympäristötavoitteita ja -toimenpiteitä. Festivaali ilmoittaa kierrättävänsä kaiken alueella syntyvän jätteen. Tämä tarkoittaa, että alueelta ei synny kaatopaikkajätettä eli kaikki syntyvä

jäte lajitellaan. Yleisimpien jätejakeiden ohella festivaalialueella kerätään erikseen esimerkiksi ilotulitejätettä ja kirkasta muovia. Provinssilla on alueellaan kiertävä ”Green Team”, joka auttaa ja neuvoo asiakkaita festivaalin aikana jätteiden lajittelussa ja jakaa vinkkejä ekologisempaan toimintaan. Provinssi myös käyttää ympäristötyön tukena Ekokompassi ympäristöohjelmaa. Festivaalialueella on lajittelupisteitä, joilla kerätään erikseen energiajäte, biojäte, kirkas muovi, metalli, pahvi ja kartonki, lasi, paristot sekä muu vaarallinen jäte. (Provinssi n.d.b)

Suviseuroissa 2019 jätteet on lajiteltu energiajakeeseen, biojätteeseen, kartonkiin, paperiin, metalliin ja lasiin. Alueella on käymälöiden yhteyteen sijoitettuja jättepistettä, joilla on ohjeistus jätteiden oikeaoppiseen lajitteluun. Osallistujia kehoitetaan varautumaan lajitteluun jo etukäteen ja varaamaan omaan majoitukseensa tarpeeksi astioita lajittelua varten. Järjestäjät korostavat, että kierrättämällä tapahtumassa pystytään säästämään raaka-aineita, energiaa ja luonnonvaroja, sekä estetään ympäristön roskaantumista. Lisäksi ympäristöystävällisillä valinnoilla säästetään jättekustannuksissa. (Suomen Rauhan yhdistysten Keskusyhdistys ry 2018)

Suunnistus on lajina laajasti mielletty ympäristöystävälliseksi, mutta kaikkine oheistoimintoineen lajin tapahtumat voivat tuottaa runsaasti jätettä, väliaikaisesti nostaa energiankulutusta alueella merkittävästi ja jättää jälkensä käytettävään maastoon. Suunnistus lajina sijoittuu pitkälti edelleen metsiin ja lajin parissa luontoa arvostetaan, sillä hyvinvoiva ympäristö on elinehto lajin harrastamiselle. Ympäristön huomioiminen on nostettu toimintasuunnitelmiin ja -ohjeistuksiin sekä Suomen Suunnistusliiton, että kansainvälisen IOF:n (International Orienteering Federation) toimesta. Vuonna 1998 IOF loi ympäristöohjeistuksensa saavuttaakseen useita ympäristöön liittyviä tavoitteita. Jokaisen omassa maassaan suunnistuskilpailun järjestävän valtakunnallisen liiton suositellaan noudattavan kyseistä ohjeistusta. Lisäksi IOF on tuosta vuodesta lähtien työskennellyt kansallisten ja kansainvälisten suunnistuskilpailujen ympäristöilmiöiden tarkkailemiseksi ja tuottanut useita raportteja. Nämä asiakirjat käsittelevät monia kilpailujen suunnittelu- ja hallintanäkökohtia, kuten kasvien, puiden ja maaston vahingoittuminen, lintujen ja nisäkkäiden vahingoittaminen ja häiritseminen, kuivikkeiden tuotanto, melusaaste, tapahtumaan liittyvät CO₂-päästöt ja konfliktit paikallisten ihmisten, elinten ja yhteisöjen kanssa. (Scrucca et.al. 2016) Malchrowicz-Mosko ja Poczta (2018) mukaan erityisesti suuret urheilutapahtumat voivat aiheuttaa joukon merkittäviä negatiivisia sivuvaikutuksia paikallisen ekologian kannalta. He toteavat urheilumatkailun ympäristövaikutusten olevan valitettavasti useimmiten enemmän negatiivisia kuin myönteisiä.

Malchrowicz-Mosko & Poczta (2018) ajatuksia urheilutapahtumista voidaan soveltaa tapahtuma-alaan yleisestikin: Tietyn tapahtuman aiheuttamia vaikutuksia voidaan kutsua

sen perinnöksi, joka jää paikalliselle yhteisölle tapahtuman päätyttyä. Tapahtuman sosiaalinen perintö on sen aiheuttama muutos yksilöiden ja yhteiskuntien arvojärjestelmissä, turistien ja paikallisten asukkaiden käyttäytymisessä, sosiaalisissa rakenteissa, elämäntavoissa ja elämänlaadussa. Tapahtumaperintö muodostaa kaikki pysyvät ja pitkäaikaiset muutokset paikalliseen ja kansainväliseen ympäristöön, jotka tapahtuvat tapahtumien isännöinnistä. Jokainen tapahtumajärjestäjä todennäköisesti toivoo jättävänsä jälkeensä positiivisen perinnön.

Tapahtumat voivat vähentää viestintään käytettyä fyysistä roskaa muuttamalla esitemateriaalit sähköisiksi. Vähentämällä painetun materiaalin määrää tapahtuma sekä säästää resurssirahoja, että vähentää syntyvää materiaalihukkaa, kun jaetut fyysiset laput väistämättä heitettäisiin pois jossakin kohtaa. Muutenkin tapahtuma-alueella tulisi käyttää materiaalia vain sen verran, kuin on tarpeellista. Esimerkiksi tavarantoimittajien kanssa sopimus avaamattomien pakkausten palauttamisesta vähentää sekä turhia kustannuksia, että hukkaan heitettyä materiaalia. Ruokailu tuottaa jätettä väliaikaisesti rakennetulla tapahtuma-alueella varmasti. Ravintolatoimintoja järjestäessä tulisikin kiinnittää huomiota pakkaus- ja ruokailuvälineiden materiaaleihin. Näytteilleasettajien ja oheistoimijoiden pakkausmateriaalit ja rakenteet kasvattavat myös tapahtuman jätemääriä. Yhteistyötahojen kanssa on tärkeää keskustella kestävä kehityksen teemasta ja mahdollisuuksista kehittää heidänkin toimintaansa. Tapahtuman kestävä kehityksen saavuttamiseksi niiden tuottajien tulee vaatia tavarantoimittajia ja urakoitsijoita muuttamaan tarjontaansa. Sen sijaan, että tapahtuma-ala odottaisi uusien kestävien tuotteiden ilmestymistä, tulee niitä etsiä toimittajilta tai tarpeen vaatiessa jopa luoda ne itse.

Vapaaehtoinen henkilökunta on usein suoraan tekemisissä tapahtumayleisön kanssa. He ohjaavat liikennettä parkkipaikoilla, ylläpitävät infokoppeja, ohjaavat ruokaliikennettä, ohjeistavat leirintäalueen toiminnoissa, ohjaavat ihmisiä, tarkistavat liput ja niin edelleen. On todella tärkeää varmistaa, että yleisölle annettavat viestit ympäristötoimista ovat selkeitä ja oikeita. Sitouttava ja motivoiva ote viestinnässä ja ohjeistuksessa edesauttaa kestävä kehityksen tavoitteiden täyttymistä. (Jones 2010) Toimijoiden koulutus ja valjastaminen osallistujien ohjeistukseen tukee esimerkiksi lajittelun onnistumista tapahtuma-aikana.

Tapahtumainfrastruktuurin, kuten telttojen, kalusteiden ja mattojen vuokraaminen oston sijaan, on ilmeinen tapa vähentää jätteen syntymistä tapahtuman rakennuksessa. Tällaista materiaalien kierrätystä harjoittavat sekä Suviseurat, Provinssi että Jukolan viesti. Sen lisäetuja ovat varusteiden uudelleenkäyttö ja uusien tuotteiden valmistuksen tarpeen väheneminen. Toki vuosittain kiertäviä varusteitakin tulee toisinaan uusia, mutta tavaroiden ja rakenteiden uudelleen käytöllä mahdollisimman pitkään voidaan vähentää

tapahtuman kokonaisympäristövaikutuksia. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2018; Provinssi n.d.b; Kaukametsäläiset ry n.d.)

Yhtenäisen lähestymistavan puute tapahtumien ympäristövaikutusten arvioinnissa rajoittaa kestävä kehityksen tehokkaampaa toteuttamista alalla. Useita menetelmiä on ehdotettu, mutta mikään niistä ei ole vakiintunutta asemaa toiminnassa ja tutkimusala etenee pirstoutuneena, mikä aiheuttaa hämmennystä ammatinharjoittajien keskuudessa. (Toscani et.al. 2022) Tapahtumien vaihtelevan luonteen vuoksi kaikenkattavan järjestelmän luominen on hankalaa, minkä lisäksi jopa saman tapahtuman eri toteutuskertojen välillä voi olla vaihtelua jätemäärissä. Ulkoilmatapahtumassa sää vaikuttaa ihmisten käytökseen ja paikalle tulijoiden määrään. Helteellä, tulentekokiellon ollessa voimassa ravintolapalveluiden käytön määrä ja virvokkeiden myynti nousee. Kylmällä ja sateisella säällä puolestaan ihmisiä saattaa tulla paikalle huomattavasti vähemmän. Jokainen tapahtuma on omanlaisensa, minkä vuoksi kestävään tapahtumatuotantoon ei ole yhtä valmista muottia, vaan sopivia valintoja tulee tapahtuman suunnitteluvaiheessa pohtia muun muassa tilaisuuden sijaintiin, kokoon, keston ja luonteeseen soveltaen. (Yulan 2013; Scrucca et.al. 2016)

Maailmanlaajuisesti festivaalit edistävät toimillaan yhä enemmän kestävyttä. Festivaalit vähentävät omia kasvihuonekaasupäästöjään, jätteiden määrää ja edistävät positiivista ympäristökäyttäytymistä (Zifkos 2015). Pelkästään yksittäisen tapahtuman ympäristövaikutuksiin keskittyminen jättää huomioimatta myös mahdollisen myönteisen panoksen, jota tapahtumat voivat antaa laajempaan kestävään kehitykseen, erityisesti kouluttamalla ja inspiroimalla ihmisiä sekä tarjoamalla tilapäisiä kokemuksia, jotka saattavat kannustaa ihmisiä omaksumaan kestävämpiä elämäntapoja. (Mair & Smith 2021) Monitieteistä tutkimustyötä tarvitaan kuitenkin vielä lisää arvioimaan, voivatko väliaikaiset tapahtumat todella edesauttaa muutosta kestävämpään elämäntapaan.

Käsitteen laajasta käyttöön otosta ja sen tunnustetusta tärkeydestä huolimatta kestävä kehitys ja sen mukaisia käyttäytymistapoja ei ole saavutettu globaalilla tasolla. Hall (2012) väittää, että tämä edustaa politiikan epäonnistumista ja esittää, että jotkin kestävä kehityksen saavuttamisessa havaituista vaikeuksista ovat hyvin samankaltaisia kuin tapahtumien vaikutusten arviointiin liittyvät ongelmat: aika, tila, peruuttamattomuus, monimutkaisuus, epävarmuus, eettiset kysymykset ja politiikan reagointikyky. Kestävyys- ja vaikutusongelmat ovat luonteeltaan rajat ylittäviä, mutta rajat tulee vaikutusten arvioinnissa ja hallintaprosesseissa määrittää, jotta arvioinnit voidaan toteuttaa. Kestävä kehityksen käsite viittaa siihen, että resurssien hyödyntämisellä on rajansa niiden uusiutumiskyvyn vuoksi ja useimmat ihmisen vaikutukset luonnon- ja sosiaaliseen pääomaan ovat kumulatiivisia, eivät erillisiä. Tiettyjä luonnollisia, taloudellisia ja sosiaalisia pääomia

ei voida enää uudistaa, jos ne on menetetty. Kestävän kehityksen ongelmat liittyvät toisiinsa eli asioita ei voida helposti erottaa toisistaan, vaikka ne usein ovatkin poliittisessa päätöksenteossa ja järjestelyjen suunnittelussa asetettava omiin lokeroihinsa. Joillekin kestävän kehityksen osa-alueille on myös ominaista epävarmuus, mikä vaikeuttaa poliittisten toimenpiteiden tehokkuuden, seurausten ja sosioekonomisten vaikutusten arvioimista. Vaikka eettiset kysymykset ovat olennainen osa kaikkia valintoja, kestävyyttä vaikeuttaa sukupolvien ja sukupolvien välisen tasa-arvon asema käsitteessä. Kestävän kehityksen monimutkaisen rajat ylittävän luonteen vuoksi monet järjestelmät eivät pysty reagoimaan riittävän nopeasti ja ovat jatkuvasti pikemminkin reagoivia kuin ennakoivia. Zifkos (2015) huomauttaa, että nyt festivaalin järjestäjät käytännössä tunnustavat, että globaali ympäristön heikkeneminen on luonteeltaan ihmisperäistä. Tämä ei kuitenkaan vielä ole kestävä kehitys. Toisin sanoen suurelle osalle kestävän kehityksen tapahtumista tulisi mieluummin antaa nimike "kestävästä kehityksestä tiedostavat" tapahtumat.

Pandemiaa edeltävänä aikana valmistuneet tutkimukset viittaavat siihen, että tapahtumien järjestäjillä oli jo taipumus jättää huomiotta tai aliarvioida kestävyyskysymykset, ja pandemia saattaa pahimmillaan vahvistaa tällaisia asenteita. Positiivisempi ennuste on, että kriisi on rohkaissut ihmisiä ja organisaatioita arvostamaan ympäristön, toimeentulon ja muiden ihmisten arvoa enemmän. Tämä voi edistää kestävämpien käytäntöjen käyttöönottoa tulevaisuudessa. Osa tapahtumista on korona-aikana siirretty osittain tai kokonaan verkkoon, jolloin etäkäyttö ja digitaalinen kulutus ovat korvanneet live-tapahtumat. Tämä todennäköisesti vaikuttaa tapaan, jolla tapahtumia järjestetään tulevaisuudessa, vaikka rajoituksia ei olisikaan. Virtuaalitapahtumat tuovat esiin mielenkiintoisia kestävyyskenaarioita. Vaikka digitaaliset tapahtumat voivat auttaa vähentämään tapahtumiin liittyvää matkustamista ja muita kestävämpiä kulutusmuotoja, niiden rajoitettu osallisuus ja rajalliset vaikutukset aiheuttavat merkittäviä ongelmia. (Mair & Smith 2021)

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Yleisötilaisuuden järjestäminen on monipuolinen tehtävä ja suuren yleisömassan palvelu ympäristö huomioon ottaen on haastava tehtävä. Jokainen kierrätykseen sijaan pois heitetty pullo tai tölkki, väärään astiaan pudotettu hyödynnettävissä oleva materiaali tai turhaan ostettu tuote ovat suoraan vastuussa arvokkaiden resurssien kuluttamisesta, jätteen syntymisestä ja väistämättä ilmastonmuutosta lisäävien kasvihuonekaasupyörien tuottamisesta. Jones (2010) toteaa, että sen sijaan, että tapahtumat olisivat hedonistisia, resurssien ahmimista ja roskien tuottamista, ne voivat olla malliesimerkkejä ihmisen toiminnan, resurssien käytön ja vähäisten ympäristövaikutusten harmonisesta tasapainosta. Tapahtumalla on voima tehdä muutoksia ja jakaa osallistujille tai yleisölle inpiraatiota elää kestävämmiin. Yleisö nykyisin jo vaatii, että tapahtumat ovat kestäviä ja eettisiä. Jäte on osa-alue, jonka suora taloudellinen säästö on laskettavissa, ja jonka tuominen lähelle osallistujaa ja toiminnasta viestiminen on helppoa. Tapahtumien aiheuttama vihreämpien vaihtoehtojen kysyntä vetää muutosta eteenpäin toimitusketjussa. Tapahtumien vakinaistuneiden kestävä kehityksen mallien puute tuo haastavuutta tapahtumatuotannon työskentelyyn.

LÄHTEET

Arrimo P. (2016). Ympäristösuunnitelma Provinssi festivaalille – Tavoitteena hiilineutraali tapahtuma vuonna 2019. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Cai M., Tang J., Griese K.M. (2015) Green Meeting: A Sustainable Event. *Advanced Material Research*. 1073–1076;2815–2821. doi:10.4028/www.scientific.net/AMR.1073-1076.2815

Case, R. (2013) *Events and the environment*. London, Routledge. Taylor & Francis Group. Saatavilla: ProQuest Ebook Central. (5.4.2022).

Cierjacks, A., Behr, F. and Kowarik, I. (2012), Operational performance indicators for litter management at festivals in semi-natural landscapes, *Ecological Indicators*, Vol. 13 Nro. 1, s. 328–337. doi:10.1016/j.ecolind.2011.06.033

Collins A., Jones C., Munday M. (2009). Assessing the environmental impacts of mega sporting events: Two options? *Tourism management* (1982). 30 (6), 828–837. doi:10.1016/j.tourman.2008.12.006

Death C. (2011) 'Greening' the 2010 FIFA World Cup: Environmental Sustainability and the Mega-Event in South Africa. *Journal of environmental policy & planning*. 13 (2), 99–117. doi:10.1080/1523908X.2011.572656

Dolf M. & Teehan P. (2015) Reducing the carbon footprint of spectator and team travel at the University of British Columbia's varsity sports events. *Sport management review*. 18 (2), 244–255. doi:10.1016/j.smr.2014.06.003

Ekokompassi. (n.d.a) Ekokompassi-ympäristösertifikaatti. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 18.02.2022.): <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ymparistosertifikaatti/>

Ekokompassi. (n.d.b) Meistä - Olemme olemassa, jotta kaiken kokoiset organisaatiot voivat tehdä vaikuttavia ympäristötekoja. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu: 13.5.2022): <https://ekokompassi.fi/meista/>

Ekokompassi. (n.d.c) Ekokompassin 10 kriteeriä. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 13.5.2022): <https://ekokompassi.fi/oma-ekokompassi/10-kriteeria/>

Ekokompassi. (n.d.d) Asiakastarinat. Verkkosivut. Saatavissa (viitattu 13.5.2022): <https://ekokompassi.fi/asiakastarinat/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY, annettu 19 päivänä marraskuuta 2008, jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta (2008).

Hall C.M. (2012). Sustainable Mega-events: Beyond the myth of balanced approaches to mega-event sustainability. *Event Management*. Vol. 16, 119–131. doi:10.3727/152599512X13343565268294

Hottle T. A., Bilec M.M., Brown N.R., Landis A.E. (2015) Toward zero waste: Composting and recycling for sustainable venue based events. *Waste management (Elmsford)*. Vol. 38, 86–94. doi:10.1016/j.wasman.2015.01.019

ISO 20121:2012. (2012). *Event sustainability management systems — Requirements with guidance for use*. Geneva: ISO.

Jones M. (2010). *Sustainable event management: a practical guide*. Lontoo: Earthscan.

Jätelaki 646/2011. (2011). Saatavissa (viitattu 01.03.2022): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646>

Kaukametsäläiset Ry. (n.d.) Luonto. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 15.4.2022): <https://www.jukola.com/tietoja-tapahtumasta/jarjestelyt/luonto/>

Kokoontumislaki, 22.4.1999/530. (1999). Saatavissa (viitattu 02.03.2022): <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990530>

Lahti-Hollola Jukola. (2018). Loppuraportti. s. 195–200.

Laing J. & Frost W. (2010) How green was my festival: Exploring challenges and opportunities associated with staging green events. *International Journal of Hospitality management*. 29; 261-267. doi:10.1016/j.ijhm.2009.10.009

Lerner, A.W. (2011) 'Greenwashing' in *Environmental Encyclopedia*, 4. editio, vol. 1, Detroit, MI: Gale, 804-806, Saatavilla (viitattu 12.4.2022): <https://link.gale.com/apps/doc/CX1918700698/GVRL?u=tampere&sid=bookmark-GVRL&xid=23b11ad4>

Mair J. & Laing J. (2012). The greening of music festivals: motivations, barriers and outcomes. Applying the Mair and Jago model, *Journal of Sustainable Tourism*, 20:5, 683-700, doi:10.1080/09669582.2011.636819

Mair, J. & Smith, A. (2021) Events and sustainability: why making events more sustainable is not enough. *Journal of sustainable tourism*. 29 (11–12), 1739–1755. doi:10.1080/09669582.2021.1942480

Malchrowicz-Mosko E., Poczta J. (2018). A Small-Scale Event and a Big Impact—Is This Relationship Possible in the World of Sport? The Meaning of Heritage Sporting Events for Sustainable Development of Tourism—Experiences from Poland. *Sustainability*. MDPI. 10, 4289. doi:10.3390/su10114289

National Folk Festival. (2019) Annual report 2018–19.

Paolotti L., Boggia A., Massei G., Rocchi L., Schiavi F. (2017). A model for measuring the environmental sustainability of events, *Journal of Environmental Management*, Vol. 206, 836–845. doi:10.1016/j.jenvman.2017.11.057

Provinssi. (n.d.a). Tervetuloa ihmisten juhlaan!. Verkkosivu. Saatavilla (viitattu 20.04.2022): <https://www.provinssi.fi/provinssi/>

Provinssi. (n.d.b). Provinssi <3 Ympäristö. Verkkosivu. Saatavilla (viitattu 20.04.2022): <https://www.provinssi.fi/provinssi/ymparisto/>

Ranacher L. & Pröbstl-Haider U. (2014). Green meetings: ecocentrification of sustainable events in conference and business tourism. *WIT Transaction on Ecology and The Environment*. Vol. 187, 121–132 doi:10.2495/ST140101

Savela P. (2019). Suviseurat ovat nyt kolmen lentokentän varassa: SRK kartoittaa jatkuvasti uusia alueita, mutta Ylivieskan lentokentän käyttöä ei ole selvitetty. *Keskipohjanmaa*. Julkaistu: 15.12.2019. Saatavissa (viitattu 05.03.2022): <https://www.keskipohjanmaa.fi/uutinen/586328>

Scrucca F., Severi C., Galvan N., Brunori A. (2016). A new method to assess the sustainability performance of events: Application to the 2014 World Orienteering Championship. *Environmental Impact Assessment Review*. Vol. 56, 1-11. doi:10.1016/j.eiar.2015.08.002

Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. (2022). Suviseurat. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 20.04.2022): <https://www.suviseurat.fi/suviseurat/>

Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. (2018). Suviseuroissa lajitellaan jätteet. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 21.4.2022): <https://www.suviseurat.fi/2019/suviseuroissa-lajitellaan-jatteet/>

Tampereen alueellinen jätehuoltolautakunta. (2021). Kunnalliset jätehuoltomääräykset. Saatavissa: <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/ymparistonsuojelu/jatehuoltolautakunta/jatehuoltomaaraykset.html>

Toivanen M. (2019) Suviseurat keräsi Muhokselle enimmillään 79 000 vanhoillislestadiolaista yhtä aikaa – katso kuvat viikonlopun varrelta. Kotimaa. Julkaistu: 01.07.2019. Saatavissa (viitattu: 22.04.2022): <https://www.kotimaa.fi/artikkeli/suviseurat-kerasi-muhokselle-enimmillaan-79-000-vanhoillislestadiolaista-yhta-aikaa-katso-kuvat-vi/>

Tornion Rauhanyhdistys ry. (2016). Jätehuoltosuunnitelma.

Toscani A.C., Macchion L., Stoppato A., Vinelli A. (2022). How to assess events' environmental impacts: a uniform life cycle approach. *Journal of Sustainable Tourism*. 30:1, 240–257. doi:10.1080/09669582.2021.1874397

Ympäristöministeriö. (n.d.) Mitä on kestävä kehitys? Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 28.01.2022): <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Yourope. (n.d.) The European Festival Association, Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 19.02.2022): <https://yourope.org/what-is-yourope/about/>

Yulan, Y. Y. (2013). Adding environmental sustainability to the management of event tourism. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, Vol. 7, 175-183. doi:10.1108/IJCTHR-04-2013-0024

Zifkos G. (2015). Sustainability Everywhere: Problematising the “Sustainable Festival” Phenomenon, *Tourism Planning & Development*, 12:1, 6-19, doi:10.1080/21568316.2014.960600